"BIR MAKON, BIR YO'L": TARIXIY ILDIZLAR VA INTEGRATSIYA

Nurjahon Tangirova
Jizzax shahar 3-son texnikum tarix fani o'qituvchisi

Annotatsiya. Ushbu tezisda zamonaviy global iqtisodiyotning eng yirik va istiqbolli loyihalaridan biri bo'lgan "Bir makon, bir yo'l" tashabbusining kelib chiqish tarixi, uning strategik tarkibiy qismlari, shuningdek, mazkur megatashabbusning O'rta Osiyo mintaqasi va O'zbekiston bilan savdo-iqtisodiy, transport-logistika, investitsiyaviy hamda madaniy-gumanitar aloqalarni rivojlantirishdagi o'rni atroflicha tahlil qilinadi.

Kalit so'zlar: Bir makon bir yo'l, Buyuk Ipak yo'li, iqtisodiy koridor, investitsiya, transport logistikasi, integratsiya, O'rta Osiyo, O'zbekiston.

Abstract. This thesis analyzes the origin and history of the "Belt and Road Initiative" (BRI) as one of the largest and most promising projects in the modern global economy, including its strategic components, and its role in developing trade, economic, transport-logistics, investment, and cultural-humanitarian relations with Central Asia and Uzbekistan.

Keywords: Belt and Road Initiative, Great Silk Road, economic corridor, investment, transport logistics, integration, Central Asia, Uzbekistan.

Kirish

XXI asr boshlariga kelib, jahon iqtisodiy va siyosiy xaritasida integratsiyalashuv hamda globallashuv jarayonlari misli ko'rilmagan darajada jadallashdi. Global miqyosda transport-logistika tarmoqlarini rivojlantirish, o'zaro savdo aloqalarini soddalashtirish, xomashyo va tayyor mahsulotlar yetkazib berish zanjirlarini optimallashtirish har qachongidan ham dolzarb ahamiyat kasb eta boshladi. Shu o'rinda, qadimiy Buyuk Ipak yo'lining tarixiy merosiga tayangan holda Xitoy Xalq Respublikasi tomonidan ilgari surilgan "Bir makon, bir yo'l" megatashabbusi jahon hamjamiyatining diqqat markaziga chiqdi. Ushbu keng qamrovli loyiha turli mamlakatlar o'rtasida barqaror iqtisodiy o'sishni ta'minlash, o'zaro ishonch muhitini yaratish, investitsiyalarni jalb qilish va mintaqaviy xavfsizlikni mustahkamlash uchun yangi samarali muloqot maydoniga aylandi. Bugungi kunda mazkur tashabbus nafaqat Osiyo va Yevropa, balki butun dunyo qit'alarini bog'lovchi yirik strategik platforma sifatida e'tirof etilmoqda.

Asosiy qism

"Bir makon, bir yo'l" tashabbusi ilk bor 2013-yilda rasman e'lon qilingan bo'lib, u ikki asosiy va bir-birini to'ldiruvchi qismni o'z ichiga oladi: quruqlikdagi "Ipak yo'li iqtisodiy kamari" va dengizdagi "21-asr dengiz ipak yo'li". Ushbu loyihaning bosh maqsadi – Osiyo, Yevropa va Afrika qit'alaridagi mamlakatlarni yagona transport-kommunikatsiya tarmoqlari, zamonaviy avtomagistrallar va temir yo'llar orqali bog'lash, o'zaro savdo-sotiqni jonlantirish hamda chuqur sivilizatsiyalararo muloqotni mustahkamlashdan iboratdir.

O'rta Osiyo, xususan O'zbekiston qadim-qadimdan bu global loyihaning eng muhim va markaziy chorrahasida joylashgan. Qadimda karvonlar to'xtab o'tgan bu tarixiy makon bugungi kunda transmilliy temir yo'llar, zamonaviy logistika markazlari va energetika yo'laklari kesishadigan yirik tranzit tuguniga aylanmoqda.

Tashabbusning amaliy ahamiyatini ochib beruvchi asosiy yo'nalishlar va xususiyatlar quyidagilardan iborat:

Infratuzilma va logistika tarmoqlarini rivojlantirish: Mintaqalararo yuqori tezlikdagi temir yo'l va

© Ushbu material Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) litsenziyasi asosida tarqatiladi.

xalqaro avtomobil yo‘llarini qurish, yuk tashish vaqtini keskin qisqartirish hamda davlatlarning tranzit salohiyatini maksimal darajada oshirish orqali yagona transport halqasini shakllantirish.

Savdo va iqtisodiy hamkorlikni kengaytirish: Bozorlardagi mavjud bojxona va ma'muriy to‘siqlarni kamaytirish, elektron tijorat mexanizmlarini joriy etish, o‘zaro tovar ayirboshlash hajmini barqaror ravishda ko‘paytirish va yuqori texnologiyali qo‘shma korxonalarni tashkil etish.

Investitsiya oqimini faollashtirish: Milliy iqtisodiyotning turli tarmoqlariga to‘g‘ridan-to‘g‘ri xorijiy investitsiyalarni jalb qilish, yangi sanoat klasterlari, erkin iqtisodiy zonalar va zamonaviy ishlab chiqarish quvvatlarini yaratish. Energetika xavfsizligini ta'minlash: Neft, tabiiy gaz va elektr energiyasini yetkazib berishning muqobil transchegaraviy quvurlarini yotqizish hamda ekologik toza "yashil" energetika (quyosh va shamol elektr stansiyalari) loyihalarini birgalikda amalga oshirish.

Mintaqaviy sanoat kooperatsiyasi: Xomashyo yetkazib berishdan yuqori qo‘shilgan qiymatli tayyor mahsulotlar ishlab chiqarishgacha bo‘lgan yagona sanoat zanjirlarini barpo etish va ilmiy-texnikaviy tadqiqotlarni qo‘llab-quvvatlash.

Madaniy-gumanitar aloqalar va turizm salohiyati: Xalqlar o‘rtasidagi do‘stlik rishtalarini mustahkamlash, ta'lim, fan, turizm va madaniyat yo‘nalishlarida o‘zaro tajriba almashishni kuchaytirish, talabalar almashinuvi hamda qo‘shma ilmiy-akademik tadqiqotlarni kengaytirish.

O‘zbekiston Respublikasining tashqi siyosatida ushbu tashabbus doirasidagi loyihalar ustuvor yo‘nalishlardan biri sifatida belgilangan. Mamlakatimiz rahbariyati "Bir makon, bir yo‘l" doirasidagi xalqaro forum va anjumanlarda muntazam ravishda faol ishtirok etib, mintaqaviy iqtisodiy diplomatiyani rivojlantirishga ulkan hissa qo‘shib kelmoqda. Xususan, strategik ahamiyatga ega bo‘lgan "Xitoy – Qirg‘iziston – O‘zbekiston" temir yo‘li qurilishi loyihasining hayotga tatbiq etilishi mazkur tashabbusning amaliy natijasi bo‘lib, mamlakatimizni Osiyo va Yevropani o‘zaro bog‘lovchi eng qisqa va qulay tranzit ko‘prikka aylantiradi.

Xulosa

Xulosa o‘rnida shuni alohida ta’kidlash joizki, "Bir makon, bir yo‘l" tashabbusi shunchaki quruq iqtisodiy loyiha emas, balki butun qit'alar va sivilizatsiyalar o‘rtasidagi ko‘p asrlik do‘stona aloqalarni zamonaviy bosqichda sifat jihatidan yangi darajada qayta tiklaydigan buyuk strategik g‘oyadir. Bu tashabbus O‘rta Osiyo davlatlariga, jumladan O‘zbekistonga o‘zining ulkan geostrategik imkoniyatlaridan to‘liq va samarali foydalanish, milliy iqtisodiyotni chuqur modernizatsiya qilish hamda jahon bozoriga keng chiqish uchun ulkan istiqbollar ochib beradi. Mazkur loyihaning muvaffaqiyatli amalga oshirilishi kelgusida butun mintaqada barqarorlik, farovonlik va iqtisodiy taraqqiyotning mustahkam poydevori bo‘lib xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati

1. Mirziyoyev Sh.M. Yangi O‘zbekiston strategiyasi. – Toshkent: O‘zbekiston, 2021.
2. Karimov N. Jahon iqtisodiyoti va xalqaro iqtisodiy munosabatlar. – Toshkent: Iqtisodiyot, 2022.
3. Alimova D.A. Markaziy Osiyo global transformatsiyalar davrida. – Toshkent: Fan, 2023.
4. "Bir yo‘l, bir makon": Yangi tashabbuslar va imkoniyatlar. – Toshkent: UzA, 2023.
5. Sodiqov T. Transmilliy yo‘laklar va mintaqaviy integratsiya. – Toshkent: Akademnashr, 2020.
6. Ismoilov A. Xitoyning yangi iqtisodiy diplomatiyasi va Markaziy Osiyo. – Samarqand: Zarafshon, 2021.
7. O‘rinboyev R. Buyuk Ipak yo‘lining tiklanishi: iqtisodiy va siyosiy jihatlar. – Toshkent: Sharq, 2019.
8. Rashidov V. Markaziy Osiyo davlatlarining tranzit salohiyati. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2022.
9. Xolboyev S. Global iqtisodiyot va mintaqaviy bozorlar. – Toshkent: Universitet, 2018.

© Ushbu material Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) litsenziyasi asosida tarqatiladi.

10. Yusupov B. XXI asrda geostrategiya va transport yo‘laklari. – Toshkent: Yangi asr avlodi, 2020.
11. Normatov M. Xalqaro investitsiyalar va iqtisodiy hamkorlik. – Toshkent: Iqtisod-Moliya, 2021.
12. Tursunov A. Markaziy Osiyo va jahon xo‘jaligi aloqalari. – Toshkent: Mumtoz so‘z, 2019.
13. Boboyev H. Logistika va transport tizimlari asoslari. – Toshkent: Voris, 2022.
14. Ahmedov Z. Tashqi iqtisodiy faoliyat va xalqaro savdo. – Toshkent: Fan, 2020.
15. Saidov A. Globallashuv davrida mintaqaviy xavfsizlik va integratsiya. – Toshkent: O‘zbekiston, 2023.

© Ushbu material Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) litsenziyasi asosida tarqatiladi.